

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ԵՒ ԽՃԷ-ԶԱՐԷ

(Սիրավեպ)

A

I

Ըսկըսած էր, դաշտերուն մէջ, շոքը ամրան,
Պէկն, իր էլով, լերան լանջին զարկեր վերան.
Հօտը ցրուած մինչեւ կատարը Սիփանայ,
Ու նախիրը իջած մինչեւ Ծովը Վանայ.
Հովիտին մէջ, վարն, երամակը ձիերուն,
Կը տարածուէր խրխինջն անոնց մինչեւ հեռուն:
Նստած առջեւը վրանին Պէկն այնհեր,
Նամագէն ետք իր զըզըւակը կը ծըխէր:
Կը գեղգեղէր հըճէն ներսը ինչպէս ծիծառ,
Կը ծըխէր Պէկը գոհունակ ու կը ժպտար,
Երջանիկ էր ան հըճէովը իր քնքուշ,
Կ'արիւնէին սիրտն իր թէեւ դեռ երկու յուշ:

II

Ու այսպիսի պահու մ'էր օր մ'երբ մօտեցաւ
Սիամանթօն, Զարէ Պէկի դէմը կեցաւ,
Եւ յարգանքով, ծեռքը կուրծքին տըւաւ սէլամ,
«Աղա» ըսաւ «կ'ուզեմ ըլլալ քեզի խօլամ»:
Նայեցաւ Պէկը պատանուն, վերէն ի վար,
Կը թըփրտար սիրտը որուն յուզումնահար:
Գնդեցիկ էր Սիամանթօն, զերթ նոր քացուող
Գարնան ծաղիկ, դէմքէն կարծես կը կաթէր շող,
Աչքերը սեւ, ու ընչացքը դեռ նոր բուսող...:
Քանի մ'հարցում... գուշակեց Պէկն թէ հայ էր ան,
Ու մտածեց լուռ ու մըռայլ քանի մ'վայրկեան:
Գրաւած էր Սիամանթօն սիրտը Պէկին,
Աչքին որուն եկաւ պատկերը իր զաւկին,
Երիտասարդ ու գեղեցիկ ասոր նրման,
Թաւ յօնքերուն տակ աչքերը ամպոտեցան:
Յիշեց Պէկն իր կորիւնն անվախ կրօնին մէջ,
'Ի արիւնաքամ շիջումն անոր կրօնէն վերջ:
«Տըղա» ըսաւ, «Ֆէլլահ խօլամ չեմ առներ ես,
«Բայց աղուոր ես դուն Սիփանի ծաղիկի պէս.
«Ծերացած է հաւատարիմ իմ ծիապանն,
«Կուտամ հիմա ըզքեզ անոր իբր օգնական.
«Հաւատարիմ ըլլաս եթէ, անվախ ու քաջ,
«Ինչպէս հիմա, եթէ մընաս ինծի միշտ հաճ,
«Ինձ' օգնական պիտի կարգեմ յետոյ ըզքեզ.
«Ընկերակցիս պիտի ինծի զաւակիս պէս:»

III

Ներսէն լրսած ծայնը տըղուն, հըճէ - Զարէն
Աչքը ճեղքի մ'անծկութեան մէջ դողդըղալէն,
Կապուած էր հոն. ծնկներն կթոտ, դէմքը տժգոյն,

Զի ճանչցած էր իր երազի տրդան իսկոյն :
 Խօսքը իր հօր լըսեց Խըճէն յուզումնահար ,
 Ուրախութեան արցունքները սահեցան վար
 Թարթիչներէն ու կախուեցան պահ մ'իր դէմքին ,
 Առտուան ցօղն թերթիկներէն ինչպէս ծաղկին .
 Գըլորեցան իր շրթունքին , մնացին հոն ,
 Իր շրթունքին զերթ նոր բացուող կարմիր կոկոն :
 « Խուտէ » ըսաւ , « ինչ կը տեսնեմ , հրեշտա՜կ թէ մարդ ,
 « Թէ մեռնիմ ալ երջանիկ եմ , զի իմ մուրատն
 « Տեսայ հեղ մը , քու հըրաշքիդ մեռնիմ , Խուտէ ,
 « Երազի մէջ ալ քու խոստումդ անսուտ է : »

IV

Կ'արածէին նըժոյզները հովիտին մէջ ,
 Ուր աղբիւր՝ մը կը տարածէր իր երգն անվերջ :
 Քիւրտ աղջիկներն ամէն առտու եւ իրիկուն ,
 Կատակներով , քրքիջներով , ծայնով զնգուն ,
 Կ'իջնէին հոն սափօրները իրենց ուսին ,
 Ոյժեամներու պէս որ կ'իջնեն ջուր միասին ...
 Խըճէն անոնց կ'ընկերակցէր ամէն անգամ .
 — Ծաղիկներու փունջին մէջ վարդ մը անման ,
 Ու աղբիւրին քով նայուածքը անոր անմեղ ,
 Կը զրկէր նայուածքի մ'հետ օրն երկու հեղ :
 Սիւսմանթօն , ինչպէս մարմին առած կարօտ ,
 Կը քարանար , ժայռի մ'նստած , աղբիւրին մօտ :
 Երբ մեկնէին աղջիկները , իր սըրինգին ,
 Յանձնած սիրտը , մրմունջներով կարօտագին ,
 Կը տարածէր իր՝ կարօտը մինչեւ հեռուն ,
 Մինչև լեռան լանջին թառած վըրաններուն :

V

Իրիկուն մը , կը-դառնար Պէկն երբ առանձին
 Ըջօրսանքէն , գոհ եւ ուրախ , իր ականջին ,
 Վըրանէ մը հասաւ անունն իր աղջըկան ,
 Եւ անուն մ'ալ ուրիշ , անոր իբր սիրական ...
 « Խուտէ , Խուտէ » ըսաւ , « այս ինչ կը լսեմ ես » ,
 Ու վըրանը մտաւ , կատղած առիւծ մ'ինչպէս :
 « Ինչ կ'ըսէիր , հիմա ըսէ տեսնեմ , Ֆատմէ ,
 « Ինչ որ գիտես , եկուր հօս եւ ինձի պատմէ .
 « Իմ-քու միջեւ թող դատաւոր ըլլայ Աստուած .
 « Եթէ սուտ է ինչ լսեցի վայրկեան մ'առաջ ,
 « Քու մեղքը դուն խարոյկին վրայ պիտի քաւես ,
 « Իսկ եթէ հիշդ , ես զօրաւոր պաշտպան եմ քեզ : »
 Գոյնը նետեց կինը , լեզուն պապանծեցաւ .
 Տեսաւ կեսուրն հարսին վիճակն ու մօտեցաւ ,
 « Պէկ » ըսաւ ան , « ամբողջ էլ կը խօսի ալ ,
 « Աղջըկանդ սէրն զաղտնիք է լոկ քեզի համար :
 « Կը տեսնե՞ս ան խոշոր ժայռն՝ որ թիկնած է հոն ,
 « Ամէն գիշեր աղջիկըդ եւ Սիւսմանթօն ,

«Կը հանդիպին իրար այնտեղ ... տեսած եմ ես ...
 «Ելիր հեղ մը կէս գիշերին, աչքովդ տես:»
 Այլ չըսպասեց Զարէ պէկը, դուրս եկաւ ան,
 Թոյլ, պարտուած ուղղուեցաւ դէպ' իր վըրան:
 Ու նոյն օրը, կէս գիշերին, Սիամանթօն
 եւ իր աղջիկն, Պէկը գտաւ ժայռին տակ հոն:

VI

Փըրփըրած էր Զարէ պէկը, կատղած հիմա,
 Փոթորիկի պահուն ինչպէս Ծովը Վանայ:
 Մերկ խէնջէրը ձեռքին՝ կեցած անոնց վերեւ ...
 Խըճէն վարը կը դողդըղար ինչպէս տերեւ ...
 Սիամանթօն քիչ մը անդին էր, գլխահակ,
 Կը զգար հիմա յոյսի բոլոր դռները փակ:
 «Այսպէ՛ս պիտի ըլլայիր ինձ' հաւատարիմ, [դին:]»
 «Դուն ֆէլլահ շուն, դուն անաստուած, բաժիր, ան-
 Պէկն իր աչքով տեսած էր զոյգն իրար գիրկին,
 Կէս գիշերուան շողերուն տակը լուսնակին:
 Վերցուց զըլուխն Սիամանթօն անվախ, հրպարտ,
 «Մարդոց առջեւն ու երկինքին ենք մենք անպարտ,
 «Դիտցիր հիմա որ մեզ Աստուածն է պըսակեր,
 «Իր պատուէրով ենք մատանի փոխանակեր
 «Երազի մէջ ... Երկնի հրամանն է ասիկա,
 «Մեզի համար ուրիշ օրէնք ու կարգ չըկայ:»
 Ըսաւ տղան, անվախ կեցած Պէկին դիմաց.
 (Լիալուսինն որպէս վկայ կը նայէր ցած):
 «Մի խորհիր, Պէկ, որ դաշոյնէդ կը վախնամ ես,
 «Խըճէին հայրն ես դուն եւ ես կը յարգեմ քեզ.
 «Ապա եթէ ուրիշ մ'ըլլար, մարդ թէ՛ հրեշտակ
 «Զիս նախատող, անդունդին մէջ վարն անյատակ,
 «Պիտի պառկէր հիմա անշունչ եւ շանսատակ:»
 Ու կատղեցաւ Պէկը ինչպէս առիւծ մը վէս,
 «Կը յանդգնիս դեռ խօսելու առջեւս այդպէս»
 Ըսաւ, ցատկեց ան ժայռէն վար, խէնջէրն ձեռքին,
 եւ ուղղեց զայն տղուն կէս մը բացուած կրծքին:
 Սիամանթօն արագ բռնեց ձեռքը անոր,
 Խլեց դաշոյնն ու նետեց վար անդունդը խոր:
 Ու հեռացաւ շողերուն տակը լուսնակին.
 Քանի մը քայլ առած սակայն կեցաւ կրկին.
 «Խըճէ՛» ըսաւ, «ըսպասիր ինձ', կուգամ նորէն,
 «Պիտ' չըթողում որ ջնջէ մարդն ինչ որ վերէն
 «Գրուած է մեր ճակատներուն ...» ու հեռացաւ,
 (Ու նոյն պահուն ամպ մը լուսնին դէմը կեցաւ):
 եւ Զարէ պէկն ալ իր էլով յաջորդ առտուն,
 Սիփան լերան լանջէն իջաւ, գնաց հեռուն: